

КАД ЦРНИ ПАС ДЕПРЕСИЈЕ ХАРА ДАБЛИНОМ

(Роди Дојл, *Сјајно!*, Зрењанин: Агора, 2016)

Година 2016. за издавачку кућу Агора је, између осталог, била специфична и по томе што је ушла у ново поље рада, покренувши библиотеку „Слон који лети”, посвећену млађој читалачкој публици. Овим гестом се указује на значај неоправдано скрајнутог подручја којем би требало приступити с посебном пажњом, будући да оно подразумева први човеков контакт не само с књижевношћу већ неретко и с писаном речју и уметношћу уопште. Ту ће већ свако наћи нешто за себе, и малишани, и школарци, и тинејџери, а свакако и *вечити деца*, љубитељи дечје и омладинске прозе. Романом *Сјајно!* Родија Дојла отворена је нова едиција, у којој ова књига, опремљена оригиналним илустрацијама Криса Цаца, а у преводу Игора Цвијановића, с разлогом заузима иницијално место.

Роди Дојл, један од најзначајнијих ирских писаца и добитник Букерове награде (1993, за роман *Пади Кларк, ха, ха, ха*), код нас је познат по романима: *Гилигили иџераија* (2003), *Јејис је мртјав* (2006, у коауторству са још четрнаест писаца), *Пади Кларк, ха, ха, ха* (2007) и *Пушовање кроз ноћ* (2015), а потом и по кратким причама објављеним у антологијама и књижевним часописима. Сада је на српском језику штампана и његова најновија књига за децу.

Сјајно! за протагонисте има брата и сестру, Рејмонда и Глорију. Они примећују да окружење постаје другачије: стрику Бен се сели код њих, осмеси с лица ишчезавају, а одрасли шапућу и домунђавају се, забринути тешким животним условима. Иако наоко све задобија тамне обресе, страх од мрака не стаје и двоје деце се отискује у незаборавну пустоловину потраге за Црним Псом Депресије. У пита-

њу је негативни јунак, сена коју назиру само животиње и малишани. Испоставља се да се Црни Пас није само „попео на грбачу”¹ стрику Бена већ и „жели да украде Даблину кост-смејуљицу”². Тако једна породична ситуација задобија шири смисао обухвативши читав град, а Рејмондова и Глоријина потеря прераста у колективну јурњаву даблинске деце, која уз малу помоћ животиња откривају чаробну реч што тера Депресију из њиховог града. Сложно узвикујући „Сјајно!”, побеђују непријатеља и враћају ведрину у своје куће.

Негативна градска атмосфера у доба када се човечанство налази у својеврсној кризи (па макар она била и економска) у очима деце задобија псолико обличје што вреба ноћу. „То је чаробно време, кад дневна правила попусте, а људи мање обраћају пажњу. Необични догађаји делују нормално или прођу непримећено.”³ У овом посебном периоду, када су одрасли у успаваном стању (и буквално, и симболички), малишани спашавају свет од пропасти делујући онда када је људска активност сведена на минимум. Они имају сопствено тумачење – из романескне перспективе и једино исправно – јер виде оно што старији ни не назиру, па истерују злу силу у облаке, где се она дезинтегрише.

Економску кризу Роди Дојл дочарава визуелизујући језичке метафоре којима се она означава, те општа депресија задобија облик страшне животиње. Њу је могуће савладати једино истрајном маштом, стварањем новог оружја за које су само деца способна. Наиме, реч је о борби унутар самог језика, о имагинативној интерпретацији света око нас и о превазилажењу наметнутих граница реалности. Збиља се рекреира управо померањем њених међа, што се у самом роману конкретизује у изналажењу

¹ Дојл, Роди (2016). *Сјајно!*. Зрењанин: Агора, 60.

² Исто, 54.

³ Исто, 9–10.

идеалне речи, оне која нас с једне стране асоцира на нешто што у омладинском вокабулару има универзалну вредност добра, а с друге на светлост и праисконски почетак, сјај из којег избија језик и реч што је кадра да утиче на стварност, да је изнова осмисли. Док негативни јунак своје противнике плаши придевом „Бескорисни!”, чиме покушава да их отера у неделатно стање, дружина га надвикује речју „Сјајно!”, призивајући почетак дана и тако обнављајући космос који се *истирошио*.

Чини се да основна интенција аутора има социолошку димензију и код деце буди осећај припадности заједници, најпре породици а потом градском па и ширем контексту којим могу управљати уколико се организовано крећу ка решавању проблема и постизању јединственог циља. Читањем романа у том кључу открива се његова актуелност. У доба када је живот (посебно онај омладински) организован око компјутерског екрана, књиге попут ове су драгоцене. Оне своје читаоце у раном узрасту уче да се кроз самоиницијативно удруживање човек покрене и изграђује сопствену средину. Насупрот општем отуђењу и колективној малодушности стоји дух колективизма оличеног у дечјој дружини која се кроз игру, хумор и авантуру супротставља наметнутом систему.

Роди Дојл исписује духовит и надаре инспиративан роман у ком смех задобија апсолутну вредност. Одсуство осмеха је први показатељ да нешто није у реду, основни разлог због којег протагонисти трагају за мрачном силом. Повратак смешка као универзалног средства одбране оличено је у преузимању Даблинове *костии-смејулице* од њеног крадљивца, Црног Пса. Овде се, дакле, не ради ни о каквом утопијском роману за децу, с поруком да је савршен свет могућ, већ управо о припреми за посебан приступ животу и свему оном што он са собом носи. Приступ који подразумева сагледавање окружења,

какво год оно било, кроз хумор, супротстављање недаћама речју „Сјајно!”, која посебно наглашена задобија и иронијску интонацију.

Укратко, ради се о вишеслојном роману који се препоручује за рани школски узраст, мада ће у њему уживати и родитељи.

Наташа ДРАКУЛИЋ